

Tilaajavastuulaki ja ulkopuolisen työvoiman käyttö

Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä (1233/2006) velvoittaa työn tilaajan selvittämään, että hänen sopimuskomppaninsa on hoitanut lainmukaiset velvoitteensa. Lain tarkoituksena on edistää yritysten välistä tasavertaista kilpailua ja työehtojen noudattamista. Tilaajavastuulain noudattamista valvoo Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue.

Lain soveltamisala

Tilaajavastuulaissa tarkoitettuja tilaajia ovat yritykset ja julkisoikeudelliset yhteisöt, jotka käyttävät vuokrattuja työntekijöitä tai alihankintasopimukseen perustuvaa työvoimaa. Tilaajia ovat kaikki elinkeinonharjoittajat, jotka ovat velvollisia tekemään perussilmoituksen elinkeinotoimintansa aloittamisesta. Tilaaja voi olla myös ulkomainen yritys toimissaan Suomessa. Maatalouden ja kalastuksen elinkeinonharjoittajat sekä kotitaloudet eivät pääsääntöisesti ole tilaajavastuulain tarkoittamia tilaajia.

Vuokratyöntekijä on tehnyt työsopimuksen sellaisen työnantajan kanssa, joka on siirtänyt työntekijän tämän suostumuksen mukaisesti toisen työnantajan käyttöön. Työntekijä työskentelee työn vastaanottajan työnjohdon alaisuudessa ja valvonnassa.

Alihankintasopimukseen perustuvissa työtilanteissa lakia sovelletaan tilaajaan edellyttäen, että

- tilaajalla ja tämän sopimuspuolella on alihankintasopimus työn tuloksesta vastiketta vastaan.
- työ tehdään tilaajan työtiloissa tai työkohteissa. Tilaajan työkohteeseen voi sijaita muuallakin kuin hänen hallinnoimissaan tiloissa. Näitä työkohteita on muun muassa rakentamisessa, liikenne- ja kuljetusalalla sekä palveluissa, joita tuotetaan palvelujen ostajan tai käyttäjän tiloissa.
- työ liittyy tilaajan toiminnassa tavanomaisesti suoritettaviin tehtäviin. Siivouksen sekä laitteiden ja tilojen huollon ja kunnossapidon katsotaan aina olevan tilaajayrityksen tavanomaisia tehtäviä.
- tilaajalle työskentelee alihankintasopimuksen tehneen sopijapuolen palveluksessa olevia työntekijöitä. Vaikka tilaajan ei tarvitse olla työnantaja, niin hänen kanssaan alihankintasopimuksen tehneeltä toiselta sopijapuolelta edellytetään, että tämä on työnantaja.

Tilaajavastuulaki ei koske pienehköjä alihankinta- ja vuokratyöntekijöiden käyttöä koskevia sopimuksia. Lain soveltamisalan ulkopuolelle jäävät vuokratyö, joka kestää enintään 10 työpäivää, sekä alihankintasopimus, jonka arvo ilman arvonlisäveroa on alle 7 500 euroa. Selvitysvelvollisuutta ei voi kiertää pilkkomalla sopimuksia raja-arvot alittaviin osiin. Raja-arvoa laskettaessa työn katsotaan jatkuneen yhdenjaksoisena, jos työ on peräkkäistä tai lyhyin keskeytyksin jatkuva.

Selvitysvelvollisuuden sisältö

Tilaajan tulee hankkia ennen alihankinta- tai vuokratyösopimuksen tekemistä seuraavat sopimuskomppania koskevat selvitykset ja todistukset:

- 1) selvitys merkinnästä ennakkoperintärekisteriin, työnantajarekisteriin ja arvonlisäverovelvollisten rekisteriin
- 2) kaupparekisteriote
- 3) todistus verojen maksamisesta, verovelkatodistus tai selvitys siitä, että verovelkaa koskeva maksusuunnitelma on tehty
- 4) todistus eläkevakuutuksen ottamisesta ja eläkevakuutusmaksujen suorittamisesta tai selvitys siitä, että erääntyneitä eläkevakuutusmaksuja koskeva maksusopimus on tehty
- 5) selvitys työhön sovellettavasta työehtosopimuksesta tai keskeisistä työehdoista
- 6) todistus tapaturmavakuutuksen ottamisesta (rakentamistoimintaa koskevissa sopimuksissa).

Sopimuksen solmimishetkellä selvitykset eivät saa olla kolmea kuukautta vanhempia. Selvitykset ja todistukset on säilytettävä vähintään kaksi vuotta sopimuksen päättymisestä. Tilaajan on hankittava vastaavat tiedot myös ulkomaiselta sopimuskomppaniltaan. Jos yritys on sopimuksen tekemishetkellä verovelvollinen sekä lähtömaassaan että Suo-

messä, tulee 1 kohdan rekisteriselvitykset sekä 3 kohdan veroja koskevat todistukset hankkia molempien maiden osalta. EU- tai ETA-maasta olevan yrityksen kohdalla 4 kohdan todistuksena tilaaja voi hankkia suomalaisen työeläkelaitoksen antaman todistuksen tai lähetettyjen työntekijöiden A1- / E101-todistukset.

Tilaajavastuulain edellyttämiä selvityksiä ja todistuksia ei ole velvollisuutta pyytää, mikäli tilaajalla on perusteltu syy luottaa sopimuskomppanin täyttävän lakisääteiset velvollisuutensa sillä perusteella, että sopimuskomppani on julkisoikeudellinen yhteisö tai julkinen osakeyhtiö. Myös tilaajan ja sopimuskomppanin aikaisempi sopimussuhde ja sopimuskomppanin toiminnan vakiintuneisuus voivat olla perusteena luotettavuudelle. Rakentamistoimintaan liittyvä tilaaja ei kuitenkaan vapaudu selvitysvelvollisuudesta sopimussuhteen vakiintuneisuuden eikä sopimuskomppanin toiminnan vakiintuneisuuden perusteella.

Selvitysvelvollisuuden laiminlyönti ja laiminlyöntimaksu

Selvitysvelvollisuuden rikkomisesta tilaajalle määrätään laiminlyöntimaksu. Laiminlyöntimaksu määrätään myös tilaajalle, joka on tehnyt sopimuksen liiketoimintakieltoon määrätyn elinkeinonharjoittajan kanssa tai yrityksen kanssa, jonka yhtiömiehen, hallituksen jäsenen, toimitusjohtajan tai muussa näihin rinnastettavassa asemassa oleva henkilö on määrätty liiketoimintakieltoon. Samoin laiminlyöntimaksu voidaan määrätä, mikäli tilaajan on täytynyt ymmärtää, ettei sopimuskomppanilla ole tarkoitus täyttää työnantajana lakisääteisiä velvoitteita.

Laiminlyöntimaksun vähimmäismäärä on 1 702 euroa ja enimmäismäärä 17 024 euroa. Sen suuruutta määrättäessä otetaan huomioon laiminlyönnin aste, laatu ja laajuus sekä tilaajan ja tämän sopijapuolen välisen sopimuksen arvo. Laiminlyöntimaksun määrää Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue.

Rakentamistoiminta

Rakentamistoiminnassa selvitysvelvollisuus koskee kaikkia tilaajia, vaikka rakentaminen ei kuuluisi tilaajan tavanomaiseen toimintaan. Rakentaminen kattaa uudisrakentamisen lisäksi muun muassa huolto-, korjaus- sekä maa- ja vesirakentamisen. Rakentamisessa sopimuskomppanin ei tarvitse olla työnantaja, vaan lakia sovelletaan myös yhden miehen yrityksiin.

Rakentamistoiminnassa tilaajan tulee hankkia sopimuskomppaniltaan kohtien 1–5 selvitysten lisäksi todistus tapaturmavakuutuksen ottamisesta.

Rakentamistoimintaa koskee korotettu laiminlyöntimaksu. Maksu on vähintään 16 000 ja enintään 50 000 euroa. Se voidaan määrätä, jos tilaaja on tehnyt sopimuksen liiketoimintakiellossa olevan tahon kanssa tai tietoisena siitä, että sopimuskomppani ei aio noudattaa lakisääteisiä velvoitteitaan.

Luottamushenkilöiden tiedonsaantioikeus

Luottamusmiehellä sekä luottamus- ja työsuojeluvaltuutetulla on oikeus pyynnöstä saada tiedot alihankinta- ja vuokratyösopimuksista.

Luottamushenkilöille on selvitettävä vuokratyön käytön syy, käytettävän työvoiman määrä, yrityksen yksilöintitiedot, työkohteet, työtehtävät, sopimuksen kestoaika sekä vuokratyötä tai alihankintatyötä tekeviin työntekijöihin sovellettava työehtosopimus tai sen puuttuessa keskeiset työehdot.

Lisätietoja:

www.tyosuojelu.fi/fi/tilaajavastuu

